

نقش و کارکردهای صنایع دستی در امور اقتصادی و اجتماعی

بررسی استعدادها و ظرفیت‌های ایجاد اشتغال در اقتصاد مناطق یکی از مبرم‌ترین وظایف دولت در شرایط کنونی است. این مسئله به‌ویژه در نواحی محروم در عین حال بهره‌مند از توان بالقوه اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی از اولویت بیشتری برخوردار است.

بدون شک یکی از افتخارات هر ملت و کشوری، صنایع بومی و دستی آن کشور است. چراکه این صنعت و به عبارتی این هنر صنعت بی‌بدیل و بی‌رقیب حاصل ذوق و هنر، سلیقه، ابتکار و خلاقیت هنرمندان و صنعتگران عزیزی است که صبورانه آداب، سنن و رسوم و در یک کلام پیام فرهنگی نسل‌ها را در محصولات تولیدی‌شان متجلی کرده و از آن پاسداری می‌نمایند.

ویژگی‌های ارزنده دیگری که در این گونه صنایع موجودند، از قبیل (ملی، غیر وابسته، قابلیت ایجاد و توسعه در کلیه مناطق شهری، روستایی و عشایری، عدم نیاز به کارشناسان خارجی، دسترسی آسان به مواد اولیه و ابزار کار مختصر و ارزان، ارزش افزوده بالا، عدم نیاز به سرمایه‌گذاری زیاد، بسترساز صنعت گردشگری، عدم آثار مخرب زیست‌محیطی، ایجاد درآمد مکمل، قدرت اشتغال‌زایی و... مسئولین و دست‌اندرکاران را داشته تا با عزمی جدی زمینه رشد و اعتلای این صنعت را آماده نمایند.

از این جمله زیبا می‌توان پی به راز ماندگاری صنایع دستی برد. در واقع صنایع دستی اصلی‌ترین سند هویت تاریخی ملت‌هاست؛ چراکه بخشی از میراث فرهنگی ماست. نسل امروزی ما باید بداند که از چه پشتوانه فنی، تکنیکی و هنری برخوردار بوده است تا به راحتی خود را در هجمه فرهنگی غربی‌ها نبازد و دل به ارزش‌های بیهوده آنان نبندد و اسیر پدیده از خود بیگانگی یا الیناسیون نگردد.

ظرفیت‌های جدید ایجاد اشتغال مولد و ارتقا و بهبود شاخص‌های کلان اقتصادی و نیز ارتقا سطح درآمد و معیشت و رفاه هزاران خانه‌دار روستایی و شهری فعال در این صنعت ضرورت پیدا می‌کند. ارکان این مطالعات با انجام بررسی‌های تخصصی در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تشکیل می‌دهد.

تاریخچه صنایع دستی در جهان و ایران

صنایع دستی، یکی از قدیمی‌ترین و پیشینه‌ترین فعالیت‌های بشری است که به موجب برخی از اسناد و مدارک تاریخی، سابقه پیدایش آن به عصر حجر می‌رسد. حاصل کاوش‌های باستان‌شناسان حکایتگر آن است که از آغاز زندگی بشر بر روی زمین ساخت ظروف و پارهای ابزار مصرفی دیگر نظیر نیزه و خنجر به عنوان وسیله شکار یا اسباب دفاع، از جنس سنگ، آهن، مس و بالاخره پوست و پشم و کرک حیوانات و همچنین رالیاف گیاهی رواج یافته است. نخستین اجتماعات انسانی با توجه به شیوه معیشت جوامع مبتنی بر شکار و گردآوری خوراک ذکر کرده‌اند. شواهدی در دست است که نشان می‌دهد صنایع دستی از قدمتی در حدود ۱۲۰۰۰ سال برخوردارند. در اواخر نخستین دوره زندگی اقتصادی - اجتماعی بشر، تغییراتی در صنایع دست‌ساز رخ داد. تحول اجتماعات بشری و تغییر شیوه معیشت انسان‌ها به کشاورزی در مقایسه با گذشته پیشرفت بسیار قابل ملاحظه‌ای در زندگی انسان به شمار می‌آید و رشد چشمگیر آن در ابزارهای مربوط به کشاورزی مشهود است. در سیر تحول تاریخی و تحولات فنی و تغییر و روش تولید، ظهور انقلاب صنعتی اروپا بزرگ‌ترین رویداد تاریخی محسوب می‌شود زیرا صنایع و حرفه‌های دستی به یکباره دچار چنان تحول و دگرگونی عظیمی گردید که بسیاری از این صنایع در ممالک کانون انقلاب صنعتی رو به نابودی گذاشت.

حجم تجارت جهانی صنایع دستی
۱۴ تا ۱۵ میلیارد دلار در سال است که از رقم
مذکور ۴ تا ۵ میلیارد دلار مربوط به فرش
و بقیه به دیگر اقلام صنایع دستی اختصاص
دارد. کشور چین با ۵ میلیارد دلار صادرات
سالانه، در رأس کشورهای صادرکننده
صنایع دستی قرار دارد

به لحاظ این اهمیت شورای جهانی صنایع دستی در نخستین کنگره جهانی در روز دهم ژوئن سال ۱۹۶۴ میلادی با شرکت استادان دانشگاه، صنعتگران و هنرمندان بیش از ۴۰ کشور جهان در نیویورک برگزار شد و به عنوان یکی از نهادهای وابسته به یونسکو به تصویب رسید. در ایران نیز بیستم خرداد هر سال که مصادف با دهم ژوئن می‌باشد به نام «روز جهانی صنایع دستی» نام گذاری گردید و حتی دهه پایانی قرن بیستم از سوی سازمان ملل متحد دهه توسعه فرهنگی نام گذاری شد و توجه را بیش از پیش به پرورش استعدادها و شکوفایی خلاقیت‌ها در زمینه صنایع دستی و بومی کشورها معطوف نمودند.

از آنجا که صنایع دستی صنعتی چندبعدی و یا چند وجهی است، لذا غیر از جنبه‌های هنری و فرهنگی از نظر اقتصادی و اجتماعی نیز حائز اهمیت است. بد نیست بدانید که سهم صنعت خودروسازی و پتروشیمی علی‌رغم سرمایه‌گذاری‌های کلان در تولید ناخالص ملی به ترتیب ۲/۷ و ۲ درصد بوده در حالی که سهم صنایع دستی در تولید ناخالص میلی ۳ درصد می‌باشد.

ویژگی‌های بارز و انکارناپذیر این هنر صنعت باعث شده که تمامی کشورها، چه کشورهای در حال توسعه و یا کشورهای پیشرفته ناگزیر از لحاظ نمودن نقش این صنعت در برنامه‌های اقتصادی اجتماعی خود باشند.

امید است با رشد و توسعه صنایع دستی گام‌های مؤثری در جهت ایجاد فرصت‌های شغلی برداشته تا این صنعت جایگاه واقعی خود را از جهات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اشتغال‌زایی را پیدا و موجبات رشد و توسعه اقتصادی فراهم گردد.

مقدمه

بررسی استعدادهای و ظرفیت‌های ایجاد اشتغال در اقتصاد مناطق یکی از مبرم‌ترین وظایف دولت در شرایط کنونی است. این مسئله به ویژه در نواحی محروم در عین حال بهره‌مند از توان بالقوه اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی از اولویت بیشتری برخوردار است.

در چنین شرایطی توسعه صنایع دستی به مثابه جزء جدایی‌ناپذیر اقتصاد روستایی در منطقه با جذابیت‌های فراوان گردشگری و شمار قابل توجه گردشگرانی است که چشم‌انداز بسیار امیدبخش را در جهت رشد اجتماعی و رونق اقتصادی منطقه و افزودن بر ظرفیت‌های اشتغال‌زایی آن در برابر برنامه‌ریزان و مدیران اجرایی کشور می‌گشاید.

از این رو، کنکاش و مطالعه پیرامون برنامه‌ریزی، نقش و اهمیت توسعه صنایع دستی با مصرف شناسایی و ایجاد

البته شدت و ضعف سیاست حمایتی دولت نسبت به صنایع دستی بستگی زیادی به درجه توسعه یافتگی، اهمیت صنایع دستی موجود، مسئله افزایش جمعیت و بیکاری، محدودیت منابع درآمد و نظایر آن دارد. به عنوان مثال در هندوستان که زندگی بیش از ده میلیون نفر بسته به صنایع دستی و روستایی بوده و این رشته فعالیت بیش از ۱۴ درصد درآمد ملی را تأمین می کند.

حجم تجارت جهانی صنایع دستی ۱۴ تا ۱۴/۵ میلیارد دلار به سال است که از رقم مذکور ۴ تا ۴/۵ میلیارد دلار مربوط به فرش و بقیه به دیگر اقلام صنایع دستی اختصاص دارد. کشور چین با ۵ میلیارد دلار صادرات سالانه در رأس کشورهای صادرکننده صنایع دستی قرار دارد. صادرات صنایع دستی طی دوره ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۸ نشان می دهد سهم صادرات صنایع دستی از کل این گروه در سال ۱۳۷۳ حدود ۳٪ می باشد و این سهم در سال ۱۳۷۸ به ۲۵٪ کاهش یافته است.

از سال ۱۹۶۴ نیز شورای جهانی صنایع دستی (World Craft Council (w.c.c)) وابسته به سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) در ژنو تأسیس شد که هدف اساسی آن کمک به بالابردن سطح اطلاعات تخصصی صنعتگران در سراسر جهان و ایجاد هماهنگی لازم در سیاست توسعه صنایع دستی کشورهای عضو از طریق تهیه و انتشار نشریات علمی و آموزشی، تشکیل کنفرانس ها و سمینارهای مختلف جهت بحث و تبادل نظر در زمینه های اقتصادی، فنی و فرهنگی، صنایع دستی می باشد.

فعالیت های کشاورزی و دامداری در ایران از گذشته های دور تا به امروز، هم بخشی از مواد اولیه مورد نیاز صنایع دستی کشور را مهیا ساخته و هم افرادی را که به این نوع فعالیت های اشتغال دارند و به علت طبیعت کارشان، فصل یا فصولی از سال بیکار می مانند و ضرورتاً نیاز به فعالیت در رشته های دیگر تولیدی دارند به کاری مفید مشغول داشته است. صنایع دستی ایران از هزاران سال پیش تاکنون پیوندی نیرومند با سنت های باستانی داشته است. مروری بر روند تاریخی صنایع دستی در ایران نشان می دهد که در تمام دوره های تاریخی ایران در فن سفالگری، پارچه بافی، گچ بری، قلم زنی و فلزکاری توفیقات زیادی داشت و به نظر محققان و پژوهشگران، مشخص گردید که زادگاه صنایع و هنرهای نظیر قالی بافی، فلزکاری، سفال و سرامیک سازی در ایران بوده است.

خلاصه اینکه، ساختار اقتصادی و اجتماعی، امنیت اقتصادی و صنایع و فرآورده های دستی در سیر تحول تاریخی صنایع دستی در ایران مورد توجه و تأثیر زیادی قرار گرفت.

روستاییان مانع از مهاجرت‌های گستردهٔ فصلی یا دائمی آن‌ها به عنوان یکی از آسیب‌های اجتماعی می‌گردد.

➤ فعالیت‌های صنایع دستی به دلیل برخورداری از ویژگی‌های تکنیکی ساده و بهره‌گیری از ابزارها و وسایل تکنولوژیکی آسان، به گونه‌ای است که امکان پرداختن به آن‌ها در جوامع شهری و روستایی و عشایری و به صورت کارگاهی، خانگی و یا حتی دوره‌گردی و سیار وجود دارد.

➤ صنایع دستی به دلیل برخورداری از بار فرهنگی و دارا بودن جنبه‌های هنری می‌تواند عامل ترویج عناصر فرهنگی در نقاط مختلف کشور و حتی فراسوی مرزها باشد. با اذعان به اهمیت چندجانبهٔ صنایع دستی، مقاله حاضر با محدود ساختن موضوع مطالعه بیشتر به مسائل اقتصادی و اجتماعی صنایع دستی می‌پردازد.

اهداف موضوع

در این مقاله، مسائل اجتماعی و اقتصادی مربوط به صنایع دستی با تأکید بر محدودیت اشتغال و مشارکت زنان مورد توجه قرار می‌گیرد، مهم‌ترین اهداف این مطالعه به شرح ذیل طراحی گردید:

➤ ارائه تعریفی جامع و روشن از صنایع دستی و مفاهیم مربوط به مسائل اقتصادی و اجتماعی آن

➤ مطالعه روند تحولات و پیشینه تاریخی صنایع دستی با تأکید بر ساختار اقتصادی و اجتماعی آن

➤ نقش و کارکردهای اصلی اقتصادی و اجتماعی صنایع دستی

➤ نقش و کارکردهای فرعی صنایع دستی

➤ بررسی محدودیت‌ها با مسائل اصلی توسعه صنایع دستی

➤ ارائه راهبردها و پیشنهادات اجرایی در توسعه صنایع دستی

روش مطالعه

مطالعه حاضر، در هر بخش متناسب با ماهیت اطلاعات مورد نیاز از روش خاصی برای تحقیق گردآوری اطلاعات استفاده نمود که مهم‌ترین آن روش مطالعه اسنادی و منابع کتابخانه‌ای مربوط به صنایع دستی با توجه به اهداف استفاده گردید.

تعریف صنایع دستی

به طور کلی صنایع به چهار دسته سنگین، سبک، کوچک و دستی تقسیم می‌شود که هر یک دارای خصوصیات منحصر به فرد هستند. اصطلاح صنایع دستی از نظر لغوی، دارای مفهوم واحد و ثابتی نیست و هنوز تعریفی که جامع و کامل و مورد پذیرش همه کارشناسان در کشورهای مختلف باشد، وضع نشده است. بر مبنای مجموع تعاریف می‌توان ویژگی‌ها زیر را برای صنایع دستی بر شمرد:

➤ صنایع دستی از جمله فعالیت‌هایی است که در آن نیروهای جسمانی و روحی انسان دارای نقش اساسی است.

اهمیت موضوع اقتصادی و اجتماعی صنایع دستی

به منظور درک اهمیت صنایع دستی در ارکان حیات اجتماعی، اقتصادی یک جامعه تنها کافی است تا نظری به مهم‌ترین ویژگی‌های صنایع دستی افکند:

➤ تولید، این مصنوعات دست انسان‌های مربوط به صنایع دستی نیازی به کارشناس خارجی نیست و مواد اولیه مورد استفاده معمولاً از مواد ساده و در دسترس تشکیل می‌گردد که به آسانی و با بهای نسبتاً ارزان قابل تأمین است.

➤ صنایع دستی در مناطق روستایی یکی از عوامل مکمل اقتصاد کشاورزی است. به دلیل دارا بودن پتانسیل ایجاد فرصت‌های شغلی و کسب درآمد، ضمن پرکردن اوقات فراغت و بیکاری

در شهرها که دارای ذوق و هنر بوده و مایل اند تا با پرداختن به یکی از رشته‌های صنایع دستی از این رهگذر امرار و معاش نمایند.

ایجاد اشتغال جنبی و درآمد مکمل برای روستاییان و خانواده‌شان در فاصله زمانی بین کاشت و داشت محصول و نیز در اوقات فراغت از فعالیت‌های کشاورزی.

جلوگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه به شهرها و کاهش میزان وابستگی به خارج و تأمین استقلال اقتصادی.

تقویت روحیه ابتکار در افراد و امکان به‌کارگیری از ذوق و خلاقیت‌های فردی در امر تولید انواع محصولات صنایع دستی به‌عنوان ارزنده‌ترین هنر کاربردی کشورمان.

توسعه صادرات غیرنفتی و تأمین بخشی از درآمد ارزی مورد نیاز.

معرفی و حفظ ارزش‌های فرهنگی، آداب و رسوم دیرینه و اصالت‌های موجود در جامعه.

زمینه‌سازی

صنایع دستی در شمار صنایع ملی و ناوابسته‌ای است که به‌هیچ‌وجه نیازمند کارشناس و متخصص خارجی نیست و مواد اولیه مورد مصرف در آن ساده و به‌آسانی و ارزانی قابل تأمین است.

فعالیت در اکثر رشته‌های صنایع دستی محتاج ابزار و وسایل چندان پیچیده و سرمایه زیاد نیست و در واقع ذوق و استعداد و مهارت صنعتگر اصلی‌ترین و مهم‌ترین عامل تولید به حساب می‌آید.

صنایع دستی، خصوصاً در مناطق روستایی یکی از عوامل مکمل اقتصاد کشاورزی بوده و مانع مهاجرت‌های دائمی یا فصلی آن‌ها می‌شود.

صنایع دستی بازتابی از تاریخ و تمدن هر قوم و ملت بوده و می‌تواند نقش مؤثری در زمینه تبادل و انتشار فرهنگ‌ها و سنن مناطق مختلف کشور باشد.

خلاصه صنایع دستی عبارت است از «مجموعه‌ای از صنایع هنری و سنتی شامل بافته‌های داری، آثار چرمی و کاغذی، سفال و سرامیک، هنرهای چوبی و حصیری، رودوزی‌های سنتی، هنرهای فلزی و سنگی است که با محدودیت هنر و ذوق و زیبا شناختی ایرانی و بهره‌گیری از مواد اولیه قابل دسترس و بومی به کمک دست و ابزار مورد نیاز و با کاربری و زندگی فردی و جمعی تولید شده و ریشه در تاریخ کهن ایران زمین دارد.»

تقسیم‌بندی صنایع دستی

صنایع دستی در ایران به‌طور کلی شامل بیست گروه می‌باشد که بر اساس یک تقسیم‌بندی می‌توان آن‌ها را در سه گروه ذیل جای داد:

■ **الف) صنایع دستی «هنری»:** به آن گروه از فرآورده‌هایی اطلاق می‌شود که دارای جنبه‌های هنری قومی بوده و در اکثر مواقع موارد چندانی ندارند مانند مینیاتور، طلاکوب و...

■ **ب) صنایع دستی «هنری - مصرفی»:** معمولاً به آن گروه از فرآورده‌هایی اطلاق می‌شود که ضمن برخوردار از ارزش‌های هنری دارای جنبه‌های مصرفی نیز هستند. نظیر قالی، گلیم، جاجیم، مصنوعات شیشه‌ای و...

■ **ج) صنایع دستی «مصرفی»:** معمولاً به آن دسته از محصولات اطلاق می‌شود که دارای ارزش هنری بسیار ناچیز بوده، ولی جنبه‌های مصرفی قوی دارد؛ مثل انواع سفال و سرامیک، انواع بافتنی‌ها، لباس‌های محلی و مصنوعات حصیری و...

نقش و کارکردهای اصلی صنایع دستی

صنایع دستی، اثرات قابل ملاحظه‌ای در برطرف نمودن و یا تخفیف و تعدیل مسائل اجتماعی و توسعه اقتصادی دارد که مهم‌ترین تأثیرات آن از نظر اقتصادی و اجتماعی را می‌توان در مقوله‌های ذیل جست‌وجو نمود:

ایجاد اشتغال مولد و درآمد برای گروه‌های از افراد

برای فعالیت‌های صنایع دستی به خوبی نشان می‌دهد که سرمایه مورد نیاز این بخش بسیار کمتر از سرانه مورد نیاز سایر بخش‌ها است. در حقیقت فعالیت‌های صنایع دستی به دلیل اتکا به ذوق و سلیقه و نیروی انسانی نیاز چندانی به سرمایه نقدی نداشته و می‌توان به اندک سرمایه نسبت به ایجاد اشتغال در این بخش اقدام نمود.

سرمایه اولیه مورد نیاز فعالیت‌های صنایع دستی

ردیف / نام فعالیت / سرمایه مورد نیاز (ریال)

۱ / دست بافته‌های داری / ۴۰۰/۰۰۰

۲ / گلیم / ۱/۴۰۰/۰۰۰

۳ / مصنوعات چوبی / ۱۵/۰۰۰/۰۰۰

۴ / سفالگری / ۴/۰۰۰/۰۰۰

۵ / سبذبافی / ۸۶۵/۰۰۰

از سوی دیگر حرکت نیروی کار به سمت بخش خدمات سبب ایجاد فعالیت‌های کاذب می‌شود و در حالی که جذب این نیروی کار توسط بخش صنایع دستی نه تنها موجب تعادل بخشیدن به سایر بخش‌ها می‌شود، همچنین از ایجاد شغل‌های کاذب جلوگیری می‌نماید و به دلیل ماهیت تولیدی بودن تأثیر قابل توجهی بر اشتغال‌زایی غیرمستقیم دارد.

متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی خانوار

باتوجه به نتایج مطالعه حاضر، صنایع دستی به طور عام یک فعالیت پایه نیست و فعالیت صنعت دستی از چند طریق موجب بهبود وضعیت اقتصادی خانوار می‌شود. مهم‌ترین طریق بهبود آن، ازدیاد روش‌های کسب درآمد خانوار یا متنوع سازی آن است و به دلیل داشتن ویژگی‌های مثبت صنعت دستی که عبارت‌اند از:

← انجام آن توسط کلیه افراد خانوار

← سرمایه‌اندوز بودن صنعت دستی

← داشتن تکنولوژی بومی

← فراگیری و آموزش سریع

لذا، وجود این خصوصیات و محاسن سبب می‌شود تا بتوان صنعت دستی را به طور ساده میان خانوارها ترویج کرده و افزودن فعالیت صنعت دستی به فعالیت‌های اقتصادی خانوار سبب کاهش بیکاری پنهان و بر اساس آن افزایش بهره‌وری نیروی کار می‌شود. تأمین معیشت و درآمد یکی از علل اصلی روی آوردن خانوارها، خصوصاً روستاییان به صنعت دستی بهبود بخشیدن وضعیت درآمدی خانوار است. مسئله‌ای مهم در صنعت دستی جنبه هنری و جنبه مصرفی اقتصادی بودن کالاهای تولید شده است که قطعاً برنامه‌ریزی جهت توسعه این صنعت می‌تواند سهم چشمگیری در تأمین کل درآمد خانوارها حداقل ۴۰ درصد داشته باشد.

مشارکت اقتصادی زنان

ارزش کار زنان روستایی و شهری چه در کشورهای توسعه یافته و چه در حال توسعه همواره از بعد تاریخی مورد غفلت قرار گرفته است در این راستا فعالیت‌هایی که از سوی زنان در بازارهای محلی و همچنین در خانه‌داری و خدمات خانوار انجام

برای ایجاد صنعت مستقل و غیر وابسته کشور.

صنایع دستی را باید به عنوان یک رشته مکمل در امور اجتماعی و اقتصادی مورد حمایت و تقویت قرار دارد و از این رهگذر و پارامترهای موجود و نتایج حاصل از مطالعات کتابخانه‌ای می‌توان نقش‌های اصلی صنایع دستی در مسائل اقتصادی و اجتماعی به شرح ذیل مطرح نمود:

۱) تأمین اشتغال و تعادل بخشی بازار کار

یکی از مهم‌ترین معضلات کنونی کشور مسئله اشتغال می‌باشد و به منظور ایجاد اشتغال نیاز به سرمایه‌گذاری است. بر اساس مطالعات صورت گرفته برای ایجاد هر شغل در بخش صنعت بین ۱۶۰ تا ۳۰۰ میلیون ریال سرمایه نیاز است و میزان سرمایه مورد نیاز

تأمین معیشت و درآمد یکی از علل اصلی روی آوردن خانوارها، خصوصاً روستاییان به صنعت دستی مسئله‌ای مهم در صنعت دستی جنبه هنری و جنبه مصرفی اقتصادی بودن کالاهای تولید شده است که قطعاً برنامه‌ریزی جهت توسعه این صنعت می‌تواند سهم چشمگیری در تأمین کل درآمد خانوارها حداقل ۴۰ درصد داشته باشد.

- مسائل و محدودیت‌های فنی و تکنولوژیک
- مسائل و مشکلات کمبودهای آموزشی، ترویج و تحقیق
- مسائل و نارسایی‌های حقوقی، قانونی و مقررات
- مسائل و تنگناهای نظام اجرایی و مدیریتی

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

به‌طور کلی صنایع دستی، نه رقیبی برای صنایع جدید ماشینی است و نه مانعی بر سر راه استفاده صحیح و مناسب از تکنولوژی، بلکه فقط عامل مکمل در اقتصاد و مسائل امور اجتماعی در کشورها محسوب می‌شود. در کشور ما، به دلیل فراوانی منابع مواد اولیه ارزان، طولانی بودن پیشینه تولید صنایع دستی، تنوع رشته‌های صنایع دست‌ساز و استقبال کشورهای دیگر از تولیدات صنعتگران، صنایع دستی توانسته عاملی مؤثر جهت جذب گروهی از مردان و زمینه ساز اشتغال برای آنان باشد و طبق آمار هم اینک افزون بر ۱۰ میلیون نفر در نقاط مختلف کشور به‌طور مستمر یا غیر مستمر به تهیه و تولید انواع فرآورده‌های دست‌ساز اشتغال دارد و لااقل قسمتی از عایدی و وسیله تأمین معیشت خود و خانواده‌شان صنایع دستی است. صنایع دستی از جمله صناعی است که به پشتوانه فراوانی مواد اولیه و از آنجا که ابزار کارگران و نیروی متخصص چندان را نیازمند نیست و اشتغال به‌تنهایی متکی به نیروی کار است و با سرمایه محدود در کوتاه‌مدت می‌تواند بازده مناسبی داشته باشد.

منبع: مجله ویستا

می‌گیرد و در اندازه‌گیری فعالیت‌های اقتصادی کشور نادیده گرفته می‌شود. به‌هر حال مطالعات نشان می‌دهد که زنان مولدانی فعال بوده و در فرایند توسعه و ایجاد ثروت در جهان سهم مهمی دارند، به خصوص زنان روستایی در کشورهای در حال توسعه که در پایداری نظام اقتصادی روستایی نقش اساسی را ایفا می‌کنند. همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد فعالیت‌های زنان در صنایع دستی، قالی‌بافی، زیلوبافی، حصیربافی و دیگر صنایع دستی بیشتر از فعالیت آن‌ها در تولید محصولات غذایی بوده است و اغلب بین ۷۵ تا ۸۰ درصد افراد شاغل در بخش صنایع دستی را زنان تشکیل می‌دهند. افزایش حضور زنان در صنعت دستی عوارض مثبت زیر را دارد:

- افزایش درآمد خانوار
- بالا رفتن رفاه خانوار
- کاهش فشار مالی بر سرپرست خانوار
- امنیت اقتصادی
- پیشگیری از مهاجرت آنان به شهرها

سایر عملکردها و نقش‌های صنایع دستی

امروزه رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی بدون توجه به اجزای آن چندان امکان‌پذیر نیست و توزیع اشتغال بین بخش‌های اصلی فعالیت‌های اقتصادی تابع دو پارامتر نیروی کار و سرمایه می‌باشد که در این بین صنایع دستی به دلیل خصوصیتی ممتاز مانند سرمایه‌اندوز بودن، کاربر بودن، مشارکت دادن زنان در تولید، متنوع کردن منابع درآمد خانوار، کاهش ریسک درآمد، استفاده آن از مفاهیم داخلی و بسیاری دیگر از پارامترهای اقتصادی و فرهنگی نظیر ارزش افزوده بالا، حفظ فرهنگ و اصالت بومی، انتقال هنر بومی و محلی، پیوند نسل‌ها و سایر مؤلفه‌ها می‌تواند یکی از مهم‌ترین عوامل و راه‌حل‌های مبارزه با بیکاری در مناطق مختلف کشور باشد و با ایفای نقش‌های ذیل تأثیرات بلندمدت بر توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور خواهد داشت:

- عمران و توسعه ملی
- ایجاد جاذبه برای توسعه گردشگری
- تجهیز منابع و ایجاد تعادل‌های منطقه‌ای در توسعه
- ازدیاد درآمد سرانه
- افزایش تولید ملی و توسعه صادرات

مهم‌ترین محدودیت‌ها و مسائل توسعه صنایع دستی

صنایع دستی به‌عنوان عامل مؤثر در توسعه اقتصادی و اجتماعی جهت تحقق اهداف و مأموریت‌ها با موانع و محدودیت‌هایی در این مسیر مواجه می‌باشد که اهم آن عبارت‌اند از:

- محدودیت‌ها و مشکلات تجهیز منابع
- مسائل و مشکلات بازاریابی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی و نظام عرضه و توزیع